

הפעילות המלחמתית הראשונה של הצי המצרי במלחמת העצמאות **המקום: חוף קיסריה - קבוץ שדות-ים**

מאת: יהודה בן-צור

ב- 2 ביוני 1948 פעל הצי המצרי לראשונה בחוף הישראלי, כנגד קבוץ שדות-ים, שימאי הפלי"ם כינו אותו קיסריה. בשלב זה קיסריה "הערבית"¹ ששכנה מסביב למפרץ בעיר העתיקה, היתה כבר בידי הפלי"ם מאז ה- 20 באפריל, כחודש לפני סיום המנדט הבריטי והכרזת הקמת מדינת ישראל.

לפנות ערב התקרב לחוף כלי שייט מלחמתי, ככול הנראה קורבטה שפתחה בשעה 19:45 בהפגזת החוף מתותח בקוטר "3". הפגזים הראשונים נורו לעבר המפרץ הקטן של הקיבוץ וסירה קטנה נפגעה. לאחר מכן הועתקה האש דרומה, לקרבת מחנה אוהלים של ימאי פלי"ם, שזמן מה קודם לכן הועברו לשרות הימי. מהקבוץ הושבה אש בלתי יעילה מנשק קל (זה מה שהיה). לאחר כ- 20 פגזים, בהם לא נפגע איש ורק צריף אחד ניזוק, הסתלקה הקורבטה כלעומת שבאה.

הקורא הצעיר בוודאי שואל את עצמו ובצדק, "ואיפה היה הצי הישראלי"? ובכן, הוא פשוט לא היה ערוך עדיין לקרבות ים. אמברגו בינ"ל על הבאת נשק לצדדים הלוחמים בארץ-ישראל, שהוטל בסוף 1947 והמשך הסגר ע"י הצי הבריטי, שנמשך עד לסיום המנדט ב- 15.5.48, לא אפשרו הקדמת הבאת כלי שייט מלחמתיים מחו"ל, מה גם שבראשית 1948 ניתנה עדיפות להבאת נק"ל (עד ה-1 באפריל 48, היה ברשות ארגון 'ההגנה' רק רובה אחד לשני לוחמים).

במהלך אפריל 1948, לאחר השתלטות כוחות 'ההגנה' בשילוב פל" נמל חיפה, על העיר התחתית ונמל חיפה, מצאו כמה מקציני 'השרות הימי' ששרתו קודם לכן במסגרת הפלי"ם כמלווי אוניות מעפילים – פתרון לבעיית המחסור בכלי שיט במספר אוניות מעפילים לשעבר שעגנו למעצבה ב'צי הצללים' בנמל חיפה. כמה מהאוניות היו במקורן כלי שייט קרביים, לפני ש"התאימו" אותם להובלת מעפילים. עבודת השיפוף נעשתה מתחת לאפם של הבריטים (שהמשיכו לשלוט בחלק מהנמל עד ה- 30.6.48, חודש וחצי לאחר סיום המנדט), בסיוע של בתי מלאכה-מספנות יהודיות ומכונאים, משוחררי הצי הבריטי שנקראו שנית "אל הדגל".

האוניה הראשונה שהוכשרה היתה USS Northland לשעבר, שוברת-קרח, ששמונה חודשים קודם לכן, ב- 2 באוק' 47, הגיעה עם 2,664 מעפילים כשהיא נושאת את השם 'מדינת היהודים'. האוניה נתפסה ע"י הצי הבריטי וצורפה ל'צי הצללים' בנמל חיפה. בתום השיפוף, ב-21 במאי 1948, היא יצאה מנמל חיפה, שכאמור, היה עדיין בשליטה בריטית בדרכה לת"א. היא הניפה את נס 'השרות הפעיל' ושמה הוסב ל'אילת', א- 16.

במעגן ת"א היא חומשה בשני תותחי 20 מ"מ, שחודש קודם לכן הגיעו באונית הרכש 'רקס', שחמקה מבעד להסגר הבריטי. לאחר שבוע, ב- 28 במאי 1948, היא ליוותה את ספינת המעפילים האחרונה, 'קרב עמק איילון', בדרכה להורדת המעפילים בחוף קיסריה ובכך הגיע לסיומו מפעל ההעפלה אחרי מלה"ע שהחל שלוש שנים קודם לכן, ב- 28 באוגוסט 1945, עם הגעת ספינת המעפילים 'דלין' לחוף קיסריה. פרט נוסף הראוי לציון - 'המלווה' של "מדינת היהודים", יוס'קה אלמוג, מונה למפקד 'האילת'. ב- 2 ביוני 1948, היתה א- 16 מוצבת במעגן ת"א, לעיבוי הגנת האזור, שהותקף מהאוויר ע"י מטוסים מצריים, מאז ה- 15 במאי. בשל מגבלת מהירות, לא היה כול סיכוי שהאוניה תוכל ליירט את קורבטת האויב, שהפגיזה באותה עת את קיסריה (האוניה השניה שהוכשרה היתה הקורבטה 'ווג'ווד', אף היא אונית מעפילים לשעבר, שהניפה את נס 'השרות הפעיל' כשבוע ימים לאחר מכן).

¹ למעשה מוסלמים יוצאי בוסניה

נשאלת השאלה, לשם מה בחר הצי המצרי בקיסריה, כ"מטרה" לפעולה ראשונה בישראל? האם היה זה בשל העובדה שקיסריה שימשה כבסיס הפלי"ם מאז הקמתו ב-1943? או שמא היה זה 'סיור אלים' לבחון את ערנות ויכולת "הצי הישראלי"? אין בפינו תשובה. עובדה היא, שיומיים לאחר מכן, ב-4 ביוני התגלו 3 כלי שייט מצריים - קורבטה, אוניית הובלה נושאת צבא ונחתת גדולה - מול חוף נחל רובין (נס-ציונה), בדרכן צפונה. האם היה בכוונתן להנחית כוחות צבא בחוף ת"א? או שמא הכוונה היתה להצפין שנית לקיסריה? ושוב אין בפינו תשובה.

העובדה היא, ש'האילת', על אף נחיתותה במהירות ובחימוש ולמרות שנפגעה ע"י מספר פגזים, הצליחה, בסיוע של מטוסים קלים שהמטירו ידנית אש מקלעים ופצצות - אחד מהם הופל וטייסו נהרגו - לסכל את הפעילות המצרית. מאז פעולה זו, התרכז הצי המצרי בקו החוף, מאשקלון דרומה וגם שם הצליחו כוחות חיל הים לפגוע בו.